

controlului total al statului comunist în aceste ramuri economice. Sunt redate, detaliat, prevederile Legii naționalizării din 11 iunie 1948, operațiunile de pregătire și aplicare a legii, precum și modul în care presa oficială a prezentat, în termeni laudativi, întreaga acțiune de preluare a controlului asupra întreprinderilor de către “reprezentanții clasei muncitoare”. Sunt prezentate, în egală măsură, și aspecte privind situația celor mai importante firme industriale și societăți bancare din cele două județe bănățene în momentul naționalizării, precum și consecințele imediate ale acesteia.

Prin sursele de informare utilizate, prin opiniile și concluziile formulate, autorul reușește să surprindă transformările profunde din industria județelor Caraș și Severin într-o perioadă tulbură din istoria întregii țări, prezentând multiple aspecte privind modalitățile efective de amestec al factorului politic în viața economică, în contextul preluării treptate a controlului asupra tuturor ramurilor economiei naționale de către Partidul Comunist Român, în pregătirea asaltului final pentru cucerirea puterii politice.

Radu Păiușan

Radu Păiușan, Eusebiu Narai, *Asociația Istoricilor Bănățeni – un deceniu de activitate (2001–2010)*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2012, 551 p.

O continuare absolut necesară a volumului consacrat activității Asociației Istoricilor Bănățeni în perioada 1990–2000, cartea de față prezintă comunicările susținute de către membrii AIB, dar și de alți cercetători din țară și străinătate, în special români din afara granițelor, în intervalul 2001–2010. În egală măsură, acest volum cuprinde simpoziioanele științifice, aniversative sau comemorative desfășurate în perioada 2001–2010, legate de evenimente importante din istoria Banatului, a spațiului românesc și din istoria universală, fără a neglija evocarea unor personalități bănățene de prim rang. Atât în cazul comunicărilor științifice, cât și al simpoziioanelor științifice și sesiunilor de comunicări desfășurate în cadrul Asociației Istoricilor Bănățeni, profilate pe teme de istorie veche, medie, modernă și contemporană românească și universală, inclusiv etnografie, a fost prezentat nu doar punctul de vedere al referenților, ci și teoriile și ipotezele formulate de participanții la ședințele AIB, în funcție de preocupările în domeniu ale acestora.

Rețin atenția, în mod deosebit, următoarele comunicări (folosind criteriul cronologic al prezentării lor și epocile istorice la care se raportează în mod explicit și implicit): “Din istoricul sărbătorii pascale” (pr. Horia Țăru), în care sunt descrise polemicele și disputele din cadrul Bisericii privind data sărbătoririi Paștelor, din primele secole ale creștinismului și până în zilele noastre; “Monede din secolul IV din Banatul Timișan” (muzeograful Octavian Dogaru, fost director al Muzeului Banatului, președintele Societății de Numismatică, membru fondator al Asociației Istoricilor Bănățeni), în care s-a insistat asupra tipologiei numeroaselor monede (peste 10.000) descoperite pe cuprinsul Banatului în secolul IV d.Hr., confecționate – în general – din bronz; “Zamolxis și geții. Cu privire la nemurirea sufletului” (pr. Horia Țăru), în care s-a referit la geneza concepției de nemurire a sufletului, reliefându-se influența lui Zamolxis, elev

al lui Pitagora, în această privință și modul nedrept de tratare al geților de către Herodot, la capitolul credinței acestora; “Religia geto-dacilor. Scurt istoric” (prof. Carol Vicze), care a utilizat linia filologică în prezentarea acestei probleme, prin prisma puținelor izvoare scrise despre religia geto-dacilor; “Instituțiile geto-dacilor” (lect. univ. dr. Ștefan Lifa), care a încercat să realizeze o prezentare cât mai sintetică a comunității geto-dacilor și a instituțiilor acestora, pornind de la cutumele prezente în societatea dacică și de la dreptul roman; “Despre teritorii și frontiere statale în Dacia. Contribuții la problematica listei regale a Daciei” (cercetătorul Laurențiu Nistorescu, absolvent al unui masterat axat pe stăpânirea romană în spațiul dacic și în alte teritorii est-europene), în care s-au abordat – cu predilecție – două teme: regalitatea (instituția șefului statului) și teritoriul locuit de daci; “Gepidia” (cercetătorul Laurențiu Nistorescu), în care au fost fixate coordonatele politico-ideologice ale perioadei, a fost prezentată statalitatea gepidă, insistându-se asupra cetăților și orașelor din fosta Dacie; “Decebal, rex Daciae” (prof. Ionel Cionchin), în care s-a realizat o scurtă trecere în revistă a predecesorilor lui Decebal și s-a pus accentul pe rolul jucat de Decebal în istoria dacilor, fiind amintite numele unor localități dacice din Banat; “Perioada post-mithridatică” (cercetătorul Laurențiu Nistorescu), în care a fost prezentată evoluția Romei de la putere regională la putere universală, în urma conflictelor succesive ale Cetății Eterne cu Mithridates Eupator, rege al Pontului Euxin (Marea Neagră); “Vase de lut din lumea mediteraneană” (prof. dr. Marinela Țundrea), în care vasele *terra sigillata* erau considerate imitații ale produselor din Toscana, termenul de “olărie” din Europa de Est fiind strâns legat de *Mare Nostrum*; “Cronicarul bănățean Stoica de Hațeg” (prof. Ioan Bugilan), în care au fost rememorate episoade ale vechii istorii a acestui pământ încercat și s-au făcut referiri la episoade interesante din biografia acestui cronicar; “Din trecutul istoric medico-sanitar al Banatului” (dr. Valeriu Iutchin), comunicare susținută și la Spitalul de Copii, în cadrul Societății Științelor Medicale, referentul făcând apel și la scrierile despre tratamentele empirice ale diverselor boli care s-au manifestat în această regiune în epoca habsburgică și maghiară; “Premise ideologice ale studierii creștinismului în teritoriul locuit, azi, de români” (lect. univ. dr. Ștefan Lifa), în care autorul comunicării considera că normele de drept sunt legate de normele de conviețuire ale societății și de ideile religioase, expunând, pe baza unor surse indirecte, cadrul social și ideologic al problemei; “Ocupația otomană a Timișorului” (prof. Carol Vicze), în care au fost prezentate informații inedite despre vilaietul de Timișoara, în urma consultării unor izvoare maghiare; “Portretul unui domnitor. Petru Șchiopul” (prof. dr. Tiberiu Ciobanu), în care au fost demontate multe din referirile negative la adresa acestui domnitor elevat al Moldovei, cu dragoste de țară, descendent al Basarabilor, și nu al Mușatinilor, conform tradiției, însă preocupat de dezvoltarea economică a provinciei; “Din istoricul insulei Ada-Kaleh” (colonelul în rezervă Vasile Rada), în care s-a făcut o trecere în revistă a etapelor mai importante din istoria insulei, fiind prezentate preocupările economice ale locuitorilor, obiceiurile și mentalitățile acestora; “Banatul în epoca angevinilor” (lect. univ. dr. Alexandru Rădulescu), în care s-a scos în evidență rolul jucat de regii francezi ai Ungariei (reprezentanții dinastiei angevine) în istoria Banatului, punându-se accentul pe constituirea comitatelor, ca unități administrative, după model occidental, și pe creșterea numărului de mănăstiri catolice; “Ion Nicoară Potcoavă – domnitor moldovean mai puțin cunoscut” (prof. dr. Tiberiu Ciobanu), în care s-a

subliniat posibila înrudire a acestuia cu Ion Vodă cel Viteaz, legăturile stabilite cu negustorii brașoveni, conflictul cu Petru Șhiopul și destinul tragic al lui Ion Nicoară Potcoavă; “Emanuil Gojdu” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care au fost prezentate datele semnificative din biografia acestui macedoromân, originar din Moscopole (Albania), punându-se accentul pe faptul că nu și-a negat niciodată originea română, dar a rămas, în același timp, un cetățean fidel al Ungariei, devenind un adevărat Mecena pentru tinerii români care doreau “să iese din ignoranță”; “Istoricul Canalului Dunăre-Marea Neagră” (colonelul în rezervă Vasile Rada), în care a fost redată importanța fluviului în decursul istoriei, dar și planurile de realizare a unui astfel de canal, vehiculate încă din secolul XVIII; “Din istoricul Astrei” (prof. Mircea Rubaneț), în care s-a prezentat, cu precădere, serbările de la Blaj (1911), prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la înființarea Astrei; “80 de ani de la moartea generalului Nicolae Cena” (prof. Nicolae Danciu-Petniceanu), în care a fost evocată o importantă personalitate culturală a Banatului, făcând parte din galeria celor 25 de generali pe care i-a dat Imperiului Habsburgic Banatul de sud; “Istoria leului de la începuturi până în 1946” (economistul Ioan Drăguț), în cadrul căreia referentul considera că întrebuintarea unui etalon monetar fictiv era una dintre caracteristicile epocii, haosul monetar din spațiul românesc fiind suprimat odată cu adoptarea legii monetare din 1867, însă episoade care au periclitat existența monedei oficiale românești, leul, s-au succedat la intervale destul de scurte pe parcursul secolului XX; “Românii din Ungaria” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care s-a pus accentul pe dezvoltarea învățământului pentru minoritatea românească din Ungaria în secolul trecut; “Româno-macedonenii din Albania” (Nicola Pipa, președintele Asociației româno-macedonenilor din Albania), în care s-au prezentat eforturile comunității aromâne din spațiul albanez pentru prezervarea limbii, culturii și a ființei naționale; “Din istoricul liniei fortificate Galați-Nămoloasa-Focșani” (colonelul în rezervă Vasile Rada), în care au fost reliefate preocupările regelui Carol I pentru construirea acestei linii fortificate, care va juca un rol strategic de prim rang în cele două conflagrații mondiale; “Aviația românească” (generalul de flotilă aeriană în retragere Ioan Stoian), în care s-a adus un elogiu binemeritat “pionierilor” aviației românești: Traian Vuia, Aurel Vlaicu și Henri Coandă; “Publicații și periodice din Lipova în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care au fost prezentate date inedite referitoare la colecția de publicații din Lipova, care a fost distrusă; “Răscoala din 1907” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care s-a pus accentul pe cauzele mișcării, precedentele sale din secolul XIX, ecoul în țară și în provinciile românești aflate sub ocupație străină; “Probleme ale istoriografiei comuniste. Geneza comunismului în România” (prof. Marieta Rubaneț), în care au fost expuse originile ideilor de egalitate și solidaritate socială “moda umanismului intelectual” și rolul acestora în formarea ideilor socialiste, laburiste, narodnice/poporaniste și, respectiv, devierea lor spre curentul comunist; “Momente din istoria Franței” (prof. Teodor Pocol), în care au fost trecute în revistă etape din istoria “surorii mai mari a României”, cu precădere din secolul XX; “Aurel C. Popovici și Europa națiunilor” (prof. Teodor Pocol), în care au fost reliefate aspecte ale personalității lui A. C. Popovici, membru al Partidului Național Român, ce susținea liberalizarea imperiului dualist, și apropiat anturajului arhiducelui Franz Ferdinand; “George Barițiu, istoric și teolog” (pr. Horia Țăru), în care a fost evocată

personalitatea acestui om politic, publicist și istoric român, văzută, de data aceasta, și prin prisma preocupărilor sale teologice; “Reforma agrară din 1921 în Banat” (prof. Teodor Pocol), în care au fost prezentate: aplicarea reformei agrare din anul 1921 pe cuprinsul Banatului și problemele ivite (solicitări de pășuni, și nu de teren arabil, marile domenii date în arendă țăranilor, întocmirea defectuoasă a tabelelor de împrietărire, neaprecierea corectă a suprafeței islazurilor etc.), încercările de dezvoltare a cooperăției, rolul Comunității de Avere din Caransebeș în conservarea pădurilor din zonă, renumitele târguri de vite din Banat, foarte căutate de negustorii italieni și iugoslavi; “Frontul Plugarilor în județul Caraș în perioada 1944–1947” (lect. univ. dr. Eusebiu Narai), în care a fost redată, pe scurt, poziția organizației cărășene a acestei formațiuni politice față de problemele importante ale perioadei de tranziție spre regimul comunist; “Istoricul industriei cărășene. 1944–1948” (lect. univ. dr. Eusebiu Narai), în care s-a pus un accent deosebit pe situația Uzinelor și Domeniilor Reșița; “Dezvoltarea economică și socială a Banatului interbelic” (prof. Teodor Pocol), în care a fost realizată o sinteză reușită a principalelor probleme economico-sociale cu care se confrunta această regiune între cele două războaie mondiale; “Ocupația sovietică în județul Caraș (1944–1947)” (lect. univ. dr. Eusebiu Narai), în care au fost prezentate consecințele nefaste ale Convenției de armistițiu asupra zonei Carașului; “Evoluția prevederilor constituționale în România” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care s-a referit, cu precădere, la Constituția din 1923, cea mai democratică constituție românească; “Eftimie Gherman (1894–1978) – reprezentant al social-democrației românești” (lect. univ. dr. Eusebiu Narai), în care s-a realizat un portret al acestui social-democrat cărășean prin prisma datelor oferite de Fundația germană Friedrich Ebert; “Viața politică în România interbelică” (prof. Marieta Rubaneț), în care au fost prezentate principalele direcții ale vieții politice în țara noastră, între cele două războaie mondiale, făcându-se apel, în permanență, la influența factorului extern în evoluția evenimentelor; “Deportările în Bărăgan” (prof. Ștefan Crunțeanu), în care a fost făcută o scurtă trecere în revistă a preocupărilor manifestate de comuniști în privința colectivizării agriculturii, în care se înscrie, fără îndoială, și acest episod dureros din istoria Banatului; “Sistemul de învățământ occidental” (prof. Sorin Codaț), în care a relevat modalitățile în care se derulează procesul de învățământ în Franța; “Alegerile din 1946 în județul Caraș” (lect. univ. dr. Eusebiu Narai), în care, încă de la început, referentul considera că alegerile din anul 1946 au avut o dublă semnificație: perspectivele pentru construirea unei societăți democratice și succesul comuniștilor care preiau, practic, puterea; “Relațiile diplomatice româno-israeliene (1948–1973)” (conf. univ. dr. Cristina Păiușan), în care expunerea a pornit de la relațiile diplomatice ale României cu dominionul britanic (viitorul Israel), punându-se accentul pe rolul României de mediator în conflictul dintre Israel și statele arabe, mai ales în timpul regimului Ceaușescu; “Publicistica românească din Banatul sârbesc” (prof. Mircea Rubaneț), în care autorul comunicării s-a oprit, cu precădere, asupra săptămânalului “Opinca”, editat la Coștei; “90 de ani de la revoluția bolșevică din 1917” (prof. Marieta Rubaneț), în care au fost subliniate unele aspecte inedite din biografia lui Lenin, în baza istoriografiei străine, accesibilă publicului românesc după 1989; “Aspecte ale științei și tehnicii din Banat (1940–1960)” (prof. univ. dr. Radu Păiușan), în care a fost evidențiat faptul că învățământul superior politehnic era în deplin acord cu evoluția industrială a zonei.

Dintre *simpoziioanele și sesiunile de comunicări științifice* organizate la sediul AIB amintim: “500 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare”, microsimozionul consacrat personalității lui Horia; “225 de ani de la martiriul lui Horia și Cloșca”; “180 de ani de la revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821)”; “130 de ani de la trecerea în neființă a lui Avram Iancu”; “Evenimentele din iunie 1848 în Banat”; microsimozionul dedicat personalității lui Emanoil Gojdu; simpozionul închinat lui Eftimie Murgu”; microsimozionul dedicat triplei semnificații a zilei de 9 Mai; “160 de ani de la revoluția pașoptistă în Banat”; simpozionul aniversar prilejuit de împlinirea a 90 de ani de la Marea Unire și a 95 de ani de la unirea Cadrilaterului cu România; “Viața și opera lui August Treboniu Laurian”; microsimozionul dedicat lui Alexandru Mocioni; “83 de ani de la unirea Basarabiei cu România”; “Ioan Dimitrie Suci, istoric al Banatului (1917–1982)”; simpozionul dedicat Revoluției române din Decembrie 1989; “60 de ani de la victoria Națiunilor Unite împotriva forțelor naziste”; “Tratatul de la Trianon (4 iunie 1920)”; “Comemorarea ultimatumului sovietic din 26–28 iunie 1940”; simpozionul organizat cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la Diktatul de la Viena; “65 de ani de la intrarea României în războiul antibolșevic”; “65 de ani de la debarcarea aliaților în Normandia (6 iunie 1944)”; “23 august 1939–23 august 2009, 70 de ani de la Pactul Ribbentrop-Molotov, act cu consecințe nefaste în istoria românilor”; “70 de ani de la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial”; “70 de ani de la Dictatul de la Viena”; “Sărbătorile de iarnă”

Volumul de față se referă, în același timp, la numeroase *publicații și reviste* reprezentative apărute în Banatul istoric și în alte zone ale Europei, cu accentul pe publicațiile comunităților românești din afara granițelor țării, precum: “Cuvânt românesc” (Vârșeț, Serbia); “Floare de latinitate” (organul de presă al Consiliului Național Român din Voivodina, Serbia); “Familia” (Petrovaselo, Serbia); “Tibiscus” (Uzdin, Serbia) – înființată în 1990, condusă de poetul Vasile Barbu, un aprig militant pentru prezervarea culturii și spiritualității românești în Banatul sârbesc; “Dunele de nisip ale Deliblații” (Deliblata, Serbia); “Libertatea” (Panciova, Serbia) etc. În cadrul ședințelor AIB au fost lansate și prezentate, în egală măsură, o serie de *cărți* elaborate de: acad. Eugen Simion, prof. univ. dr. Radu Păiușan, prof. dr. Tiberiu Ciobanu, prof. Ionel Cionchin, pr. Horia Țăru, prof. Ioan Traia, prof. Afrodita Carmen Cionchin, jurist Horiana Țăru, prof. Victor Fizeșan, prof. Carol Vicze (traducător al unor lucrări despre Banat, apărute în limba maghiară), lect. univ. dr. Ștefan Lifa, prof. Mircea Ciolac ș.a.

Ultima parte a lucrării include un repertoriu al tuturor comunicărilor apărute în revista Asociației Istoricilor Bănățeni, intitulată “Clio”, în intervalul 2001–2010, comunicările românilor din afara granițelor ocupând cel puțin o treime din fiecare număr al revistei.

Volumul de față cuprinde în final un indice de persoane și localități.

Menit a aduce o contribuție perfectibilă la istoria Banatului, la istoria națională și universală, acest volum se dorește a fi, în egală măsură, un omagiu adus membrilor AIB, trecuți în eternitate în perioada 2001–2010.

Marieta Rubanef